

Két épület – két sors, siker és kudarc

A Feszl-pavilon és a Gyermekszínház



Hidvégi Violetta
2017. május 11.

Hogyan került a Feszli- pavilon a Városligetbe?

1860–2017

Egy pavilon születésének körülményei

Strohoffer István kioszkja

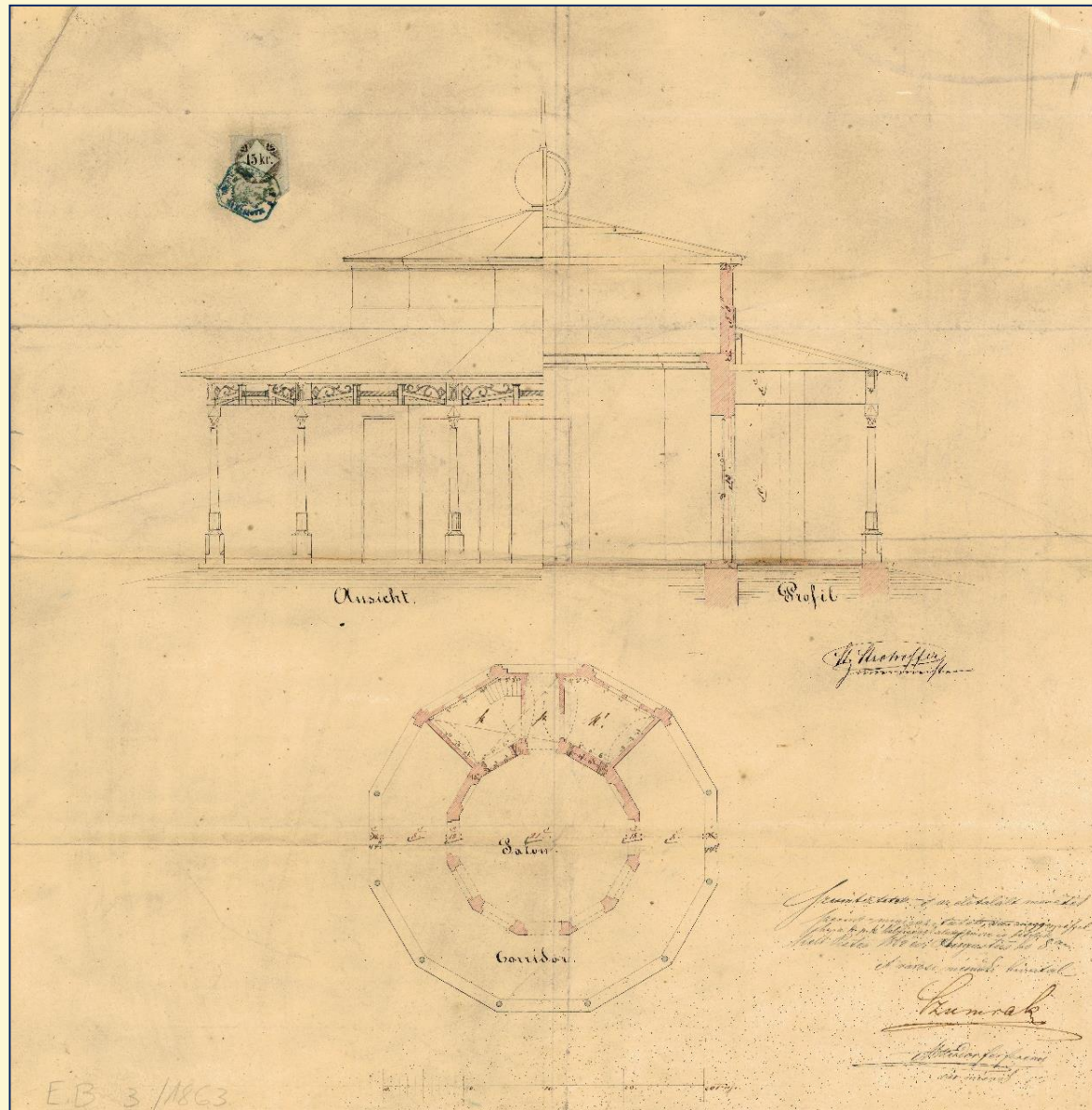
Magyar Építészeti Múzeum
Pavilon témájú kiállítása és
kiadványa 2001-ben

Hely és a forma egyaránt felkeltette
érdeklődésemet

A török eredetű kioszk szó
értelmezései:

*„általában könnyed megjelenésű,
rendszerint szabad környezetben
álló, nyitott pavilon.”*

*„kertés-sátortetős vendéglő,
általában kör alakú nyitott oszlopos
építmény...”*



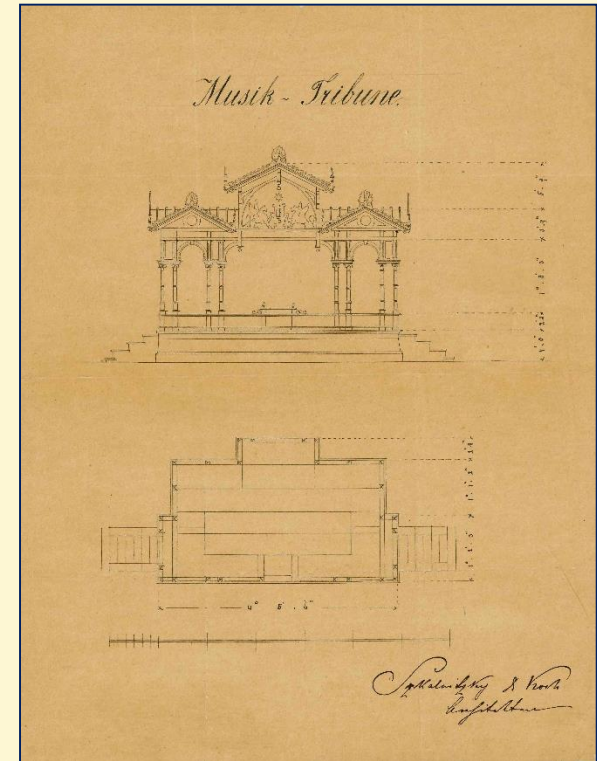
Strohoffer István (1828–1893) ácsmester



Nevelőapja Diescher János (1788–1862) építőmester a müncheni akadémián taníttatta.

A kép 1850-ben készült. (MÉM)

Féltestvére Diescher József (1811–1874) építész, építőmester, akivel több közös munkája volt.



Az Állatkert zenepavilonja,
1866 (BFL ÉB 288/1866/d)

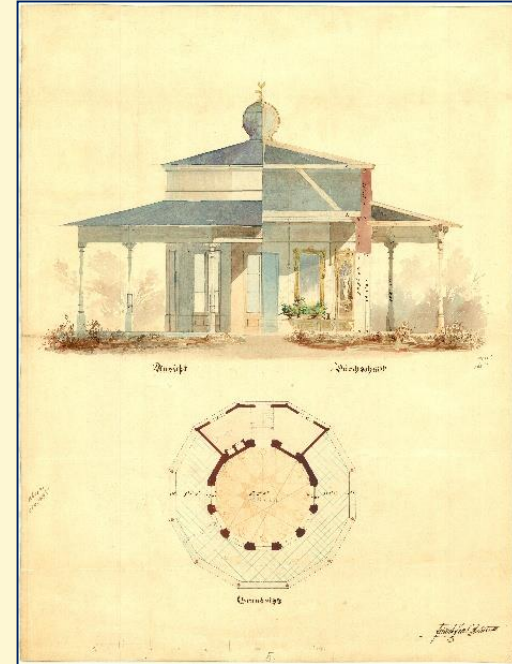
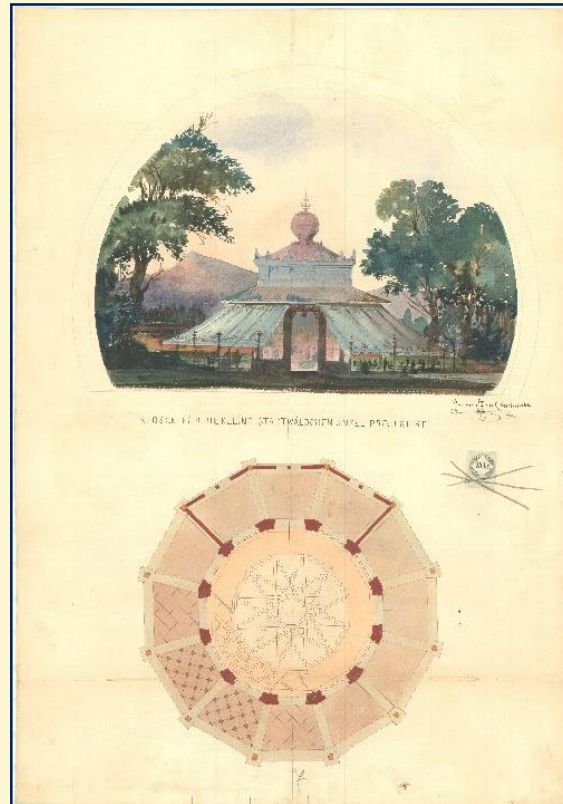
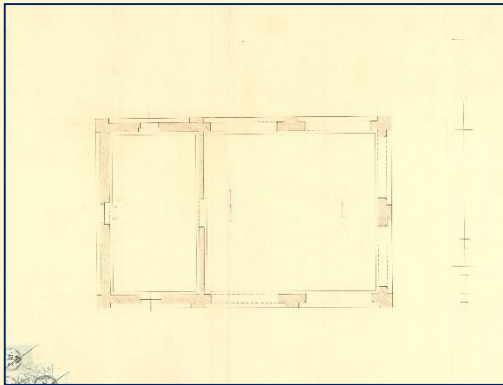
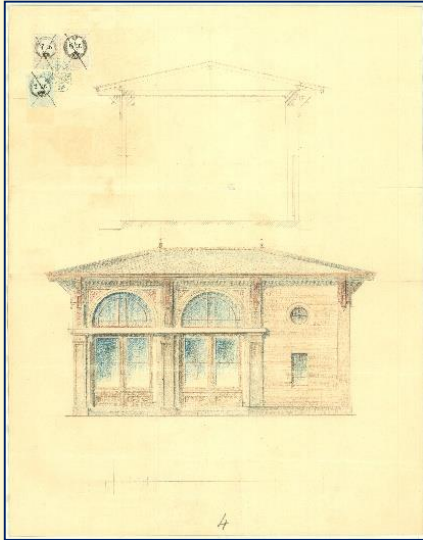
*„az egész birodalomban a
legékesebb ácsmunka”*

Fővárosi Lapok, 1866.08.10.

Nem volt ez mindig így



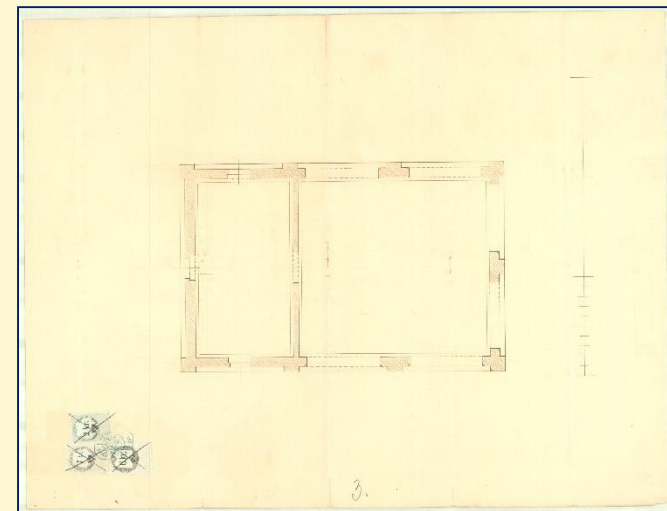
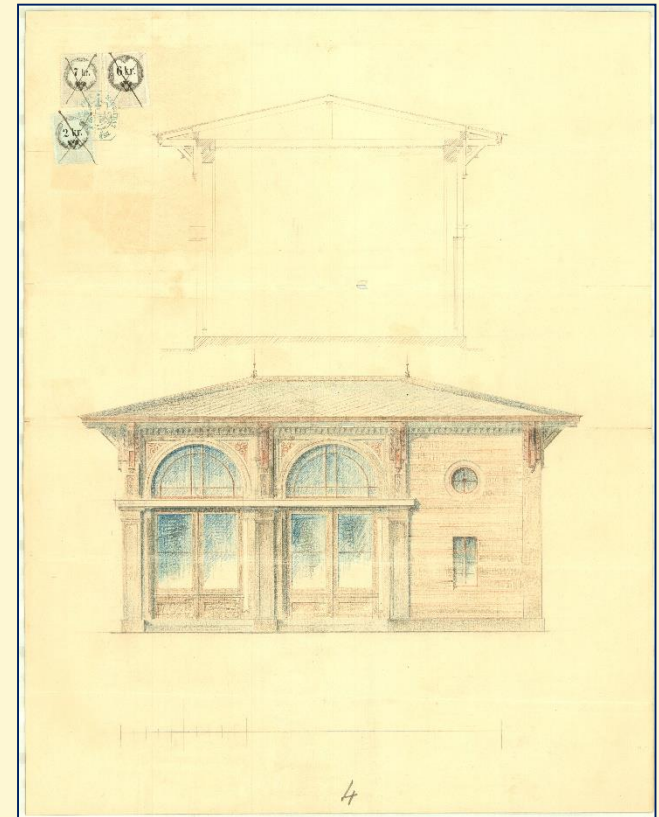
Az iratanyagban lévő tervek, váratlan ajándék, eddig lappangó Feszli akvarellek



„építészeknél a rajzkészség és a rajztudás általános nemegyszer jelét látjuk művészi hajlamnak, olykor briliáns rajzi-grafikai megjelenítés szándékának is – mégis, Feszlnél [...] ennél többről és másról van szó. [...] Ez nála nem egyszerűen az építészethez jól felhasználható fegyverzet [...] hanem bizonyos mértékig öncélú foglalatosság. Nem is egyszerűen passzió, hanem ezúton való önkifejezés eszköze. [...] Feszl inkább festői alkat, s ha van is sok rajza, kivált vázlata, az akvarell levegős, lendületes terrénuma az igazi világa.” – foglalja össze a Feszl-kutató Komárik Dénes az építész rajzi adottságait és lelki alkatát.

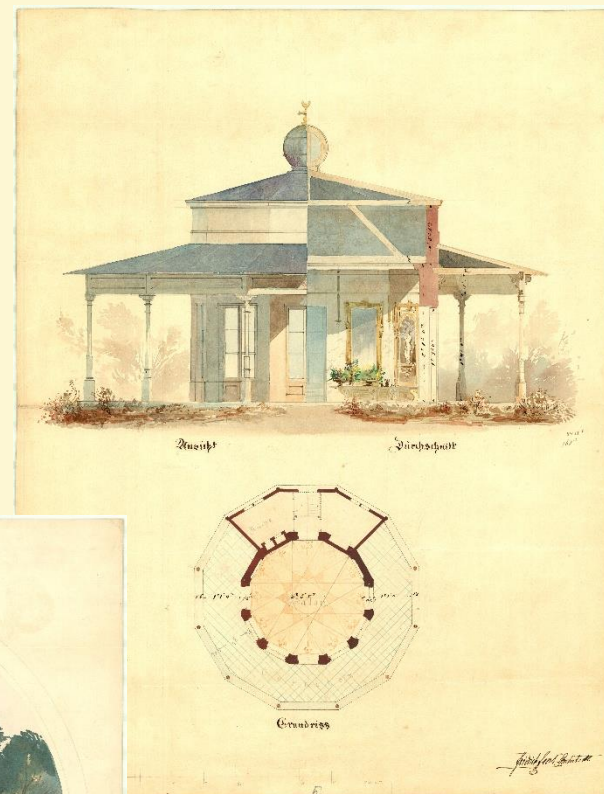
Gruber Antal cukrászmester ajánlata

- 1860 áprilisában
- A kisszigetre/drótszigetre, a mai Széchenyi-szigetre
- A Ligetet látogatók száma emelkedik
- A finomabb közönség részére
- Fagylalt, kávé, csokoládé, limonádé, mindenféle ásványvíz, tej, savó, gyümölcs, vaj, finom pékáru és desszertborok
- Bort és sört nem mérhetett
- Szétszedhető kioszk
- 25 négyszögölnyi terület
- Gruber a szerződéskötés idején csődbe ment



Voigt Vilmos ajánlata 1862 februárjában

- A Gruberéhoz hasonló feltételek mellett
- A Városligeti Bizottmány támogatása
- „szébb és szilárdabb” terv bemutatása
- Voigt 1862. március 10-én mutatta be az újabb terveket és a költségvetést
- A Bizottmány elfogadta Feszli prezentációs tervét



Feszl Frigyes látványterve és a mennyezet nézete

- Feszl Frigyes aláírása alatti évszám:
1860
- 1860. május 24-i tanácsülési
jegyzőkönyvben Feszl Ágoston
(1813–1891) foglalta össze a
napirendet
- Feszl Frigyes legidősebb testvére
1848 és 1874 között Pest város
tanácsnoka
- Ezeket a terveket varázssolták elő a
cilinderből?

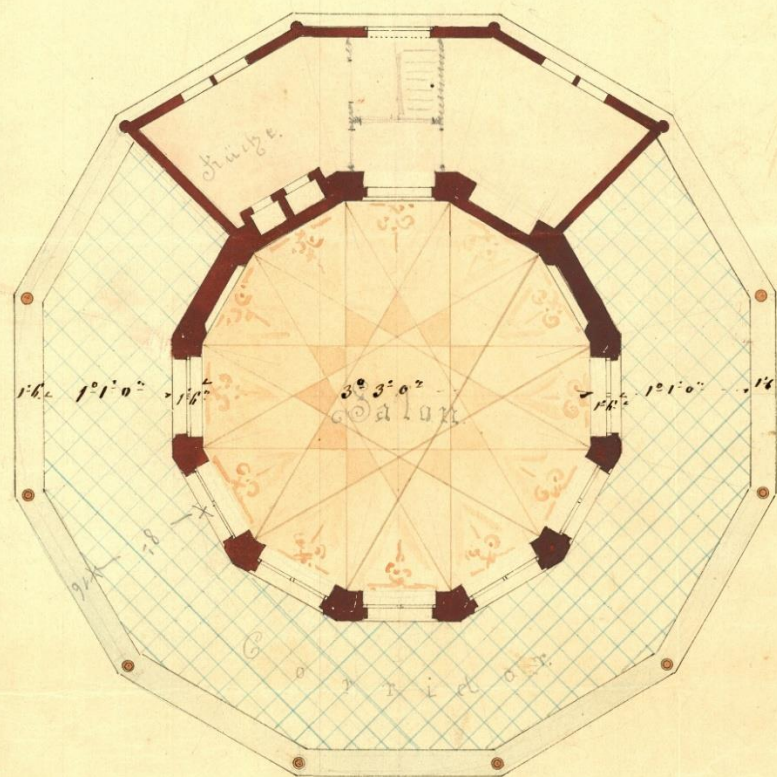


Szerződés

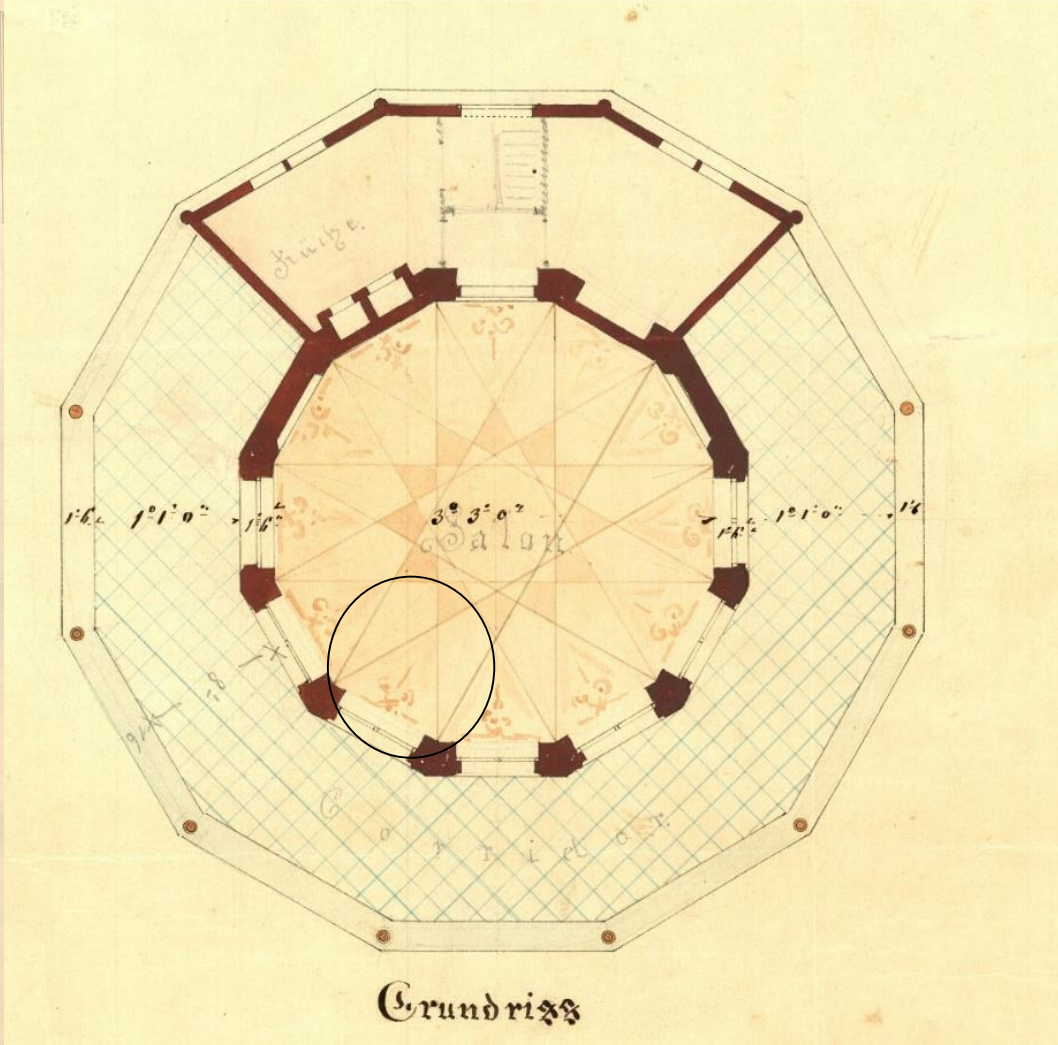
- 2000 Ft helyett 3198 Ft 17 krajcár
- 12 évi bérlet
- Utána a város tulajdonába kerül
- Évi egy arannyal ismerte el a város kegyúri jogát
- 1862. szeptember 29-től 1874-ig
- A padló alaprajzhoz illeszkedő borítása
- A „szalon” és az oszlopok közötti nyitott folyosó beüvegezése
- Külön épületben árnyékszék



Tükrök és szobrok, a padló borítása



Grundriss

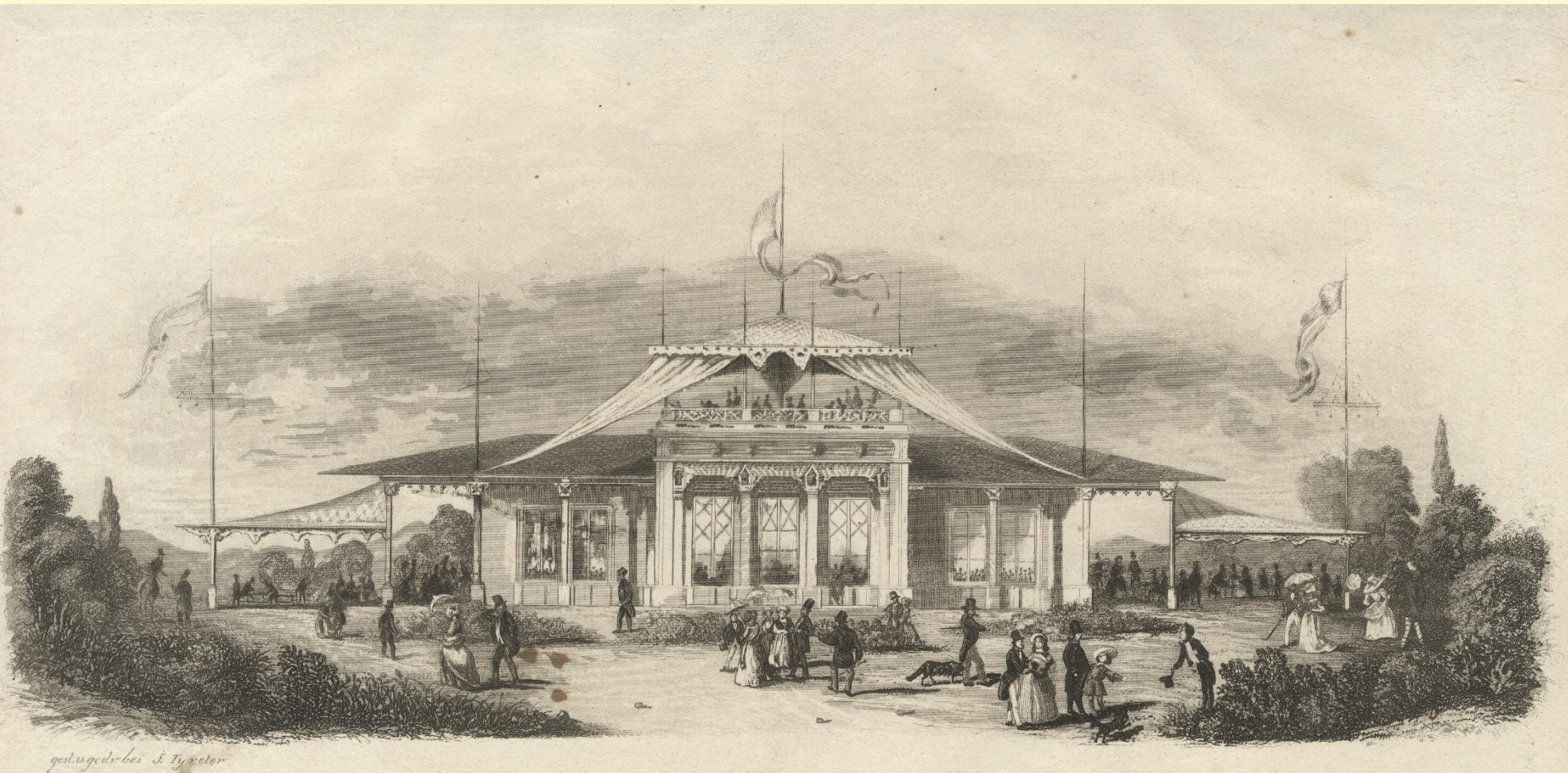


*„Mindig
fölemlegette,
amikor csak
alkalma nyílt rá,
hogy a magunk
lábára kellene állni
s az „ámbitus”
eszméjéből
kiindulva, keleti
motívumok
alkalmazásával
lehetne
megfogantatni a
minket jellemző
stílust...”*

Feszl gondolatait
Neÿ Béla jegyezte
le és Komárik
Dénes közölte



Feszl vendéglőterve Kőbányára, 1847



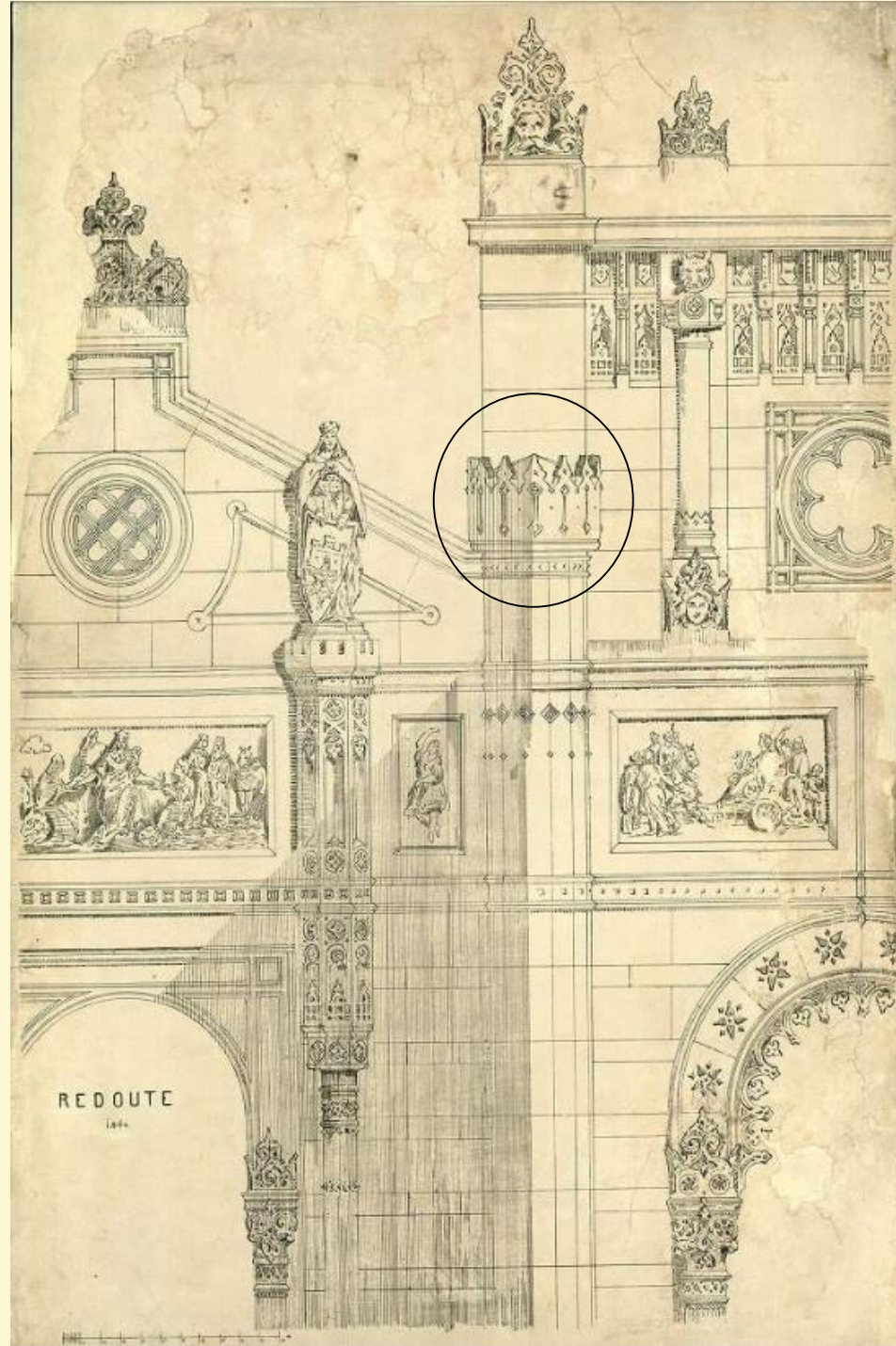
gest. u. gedr. bei J. F. v. S. v. S.

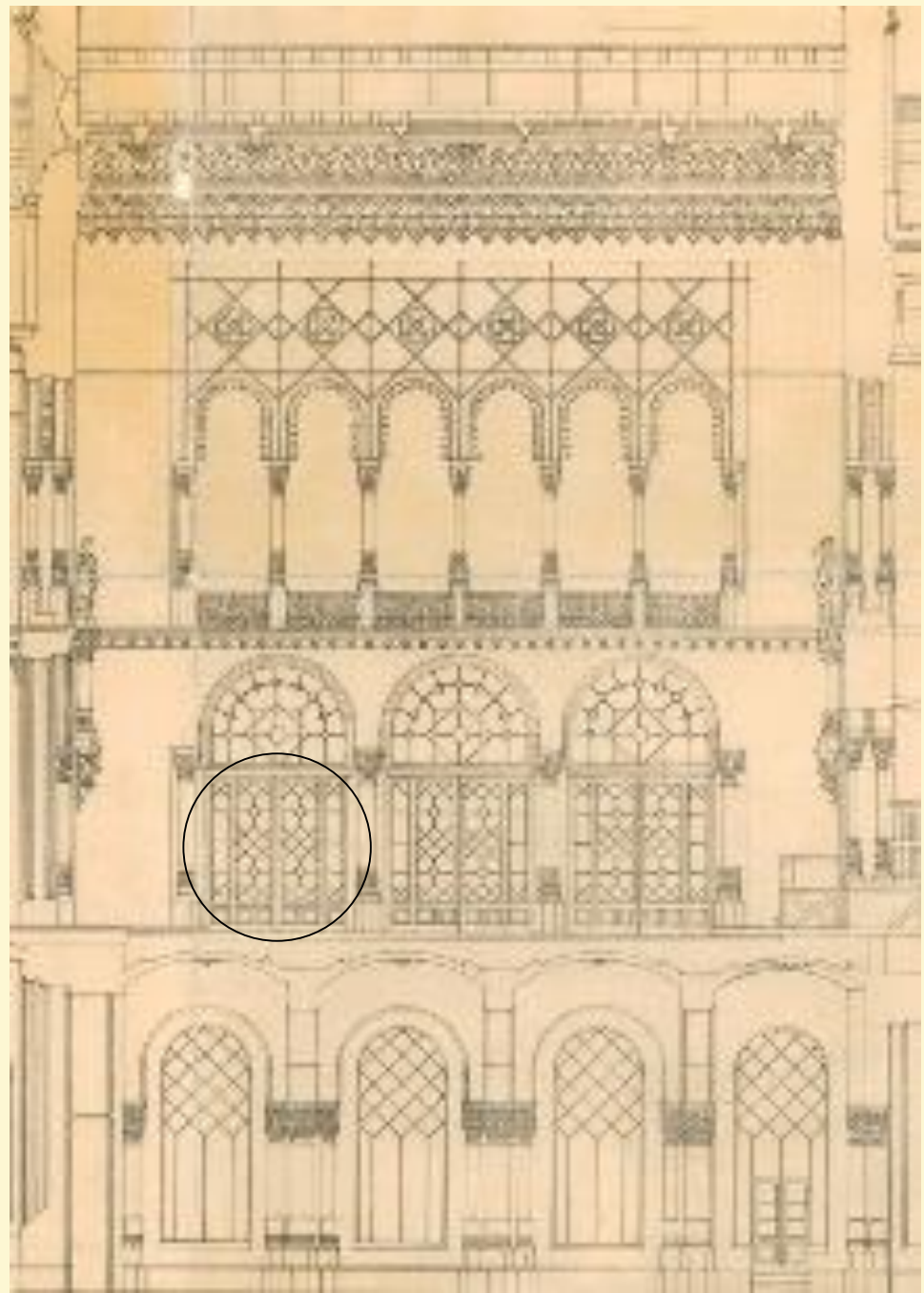
PARK UND RESTAURATIONS-GEBÄUDE
IM STEINBRUCH NÄCHST DER EISENBAHN

MNM TKCs

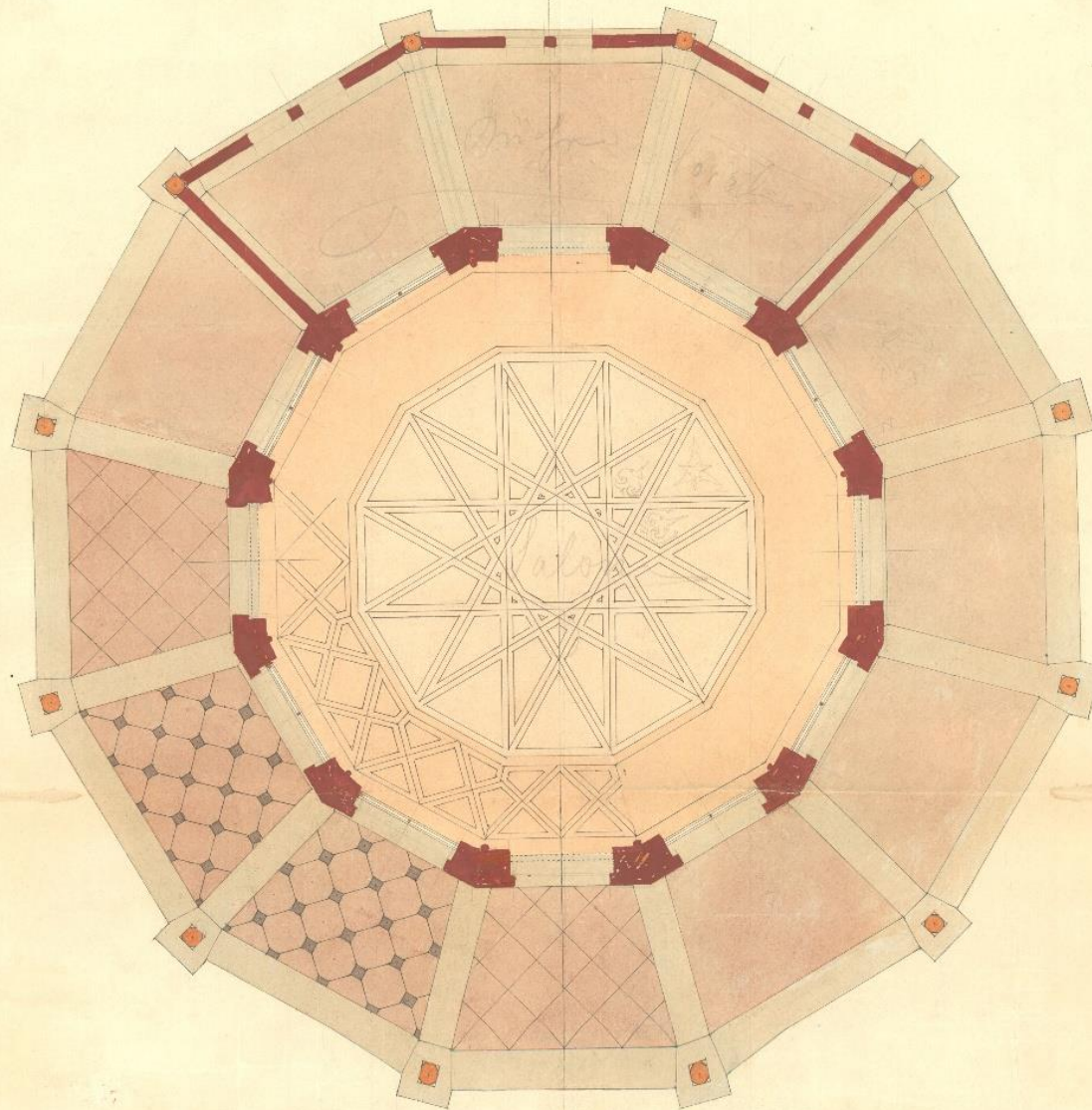
Verlag des „Ungar“ 1847

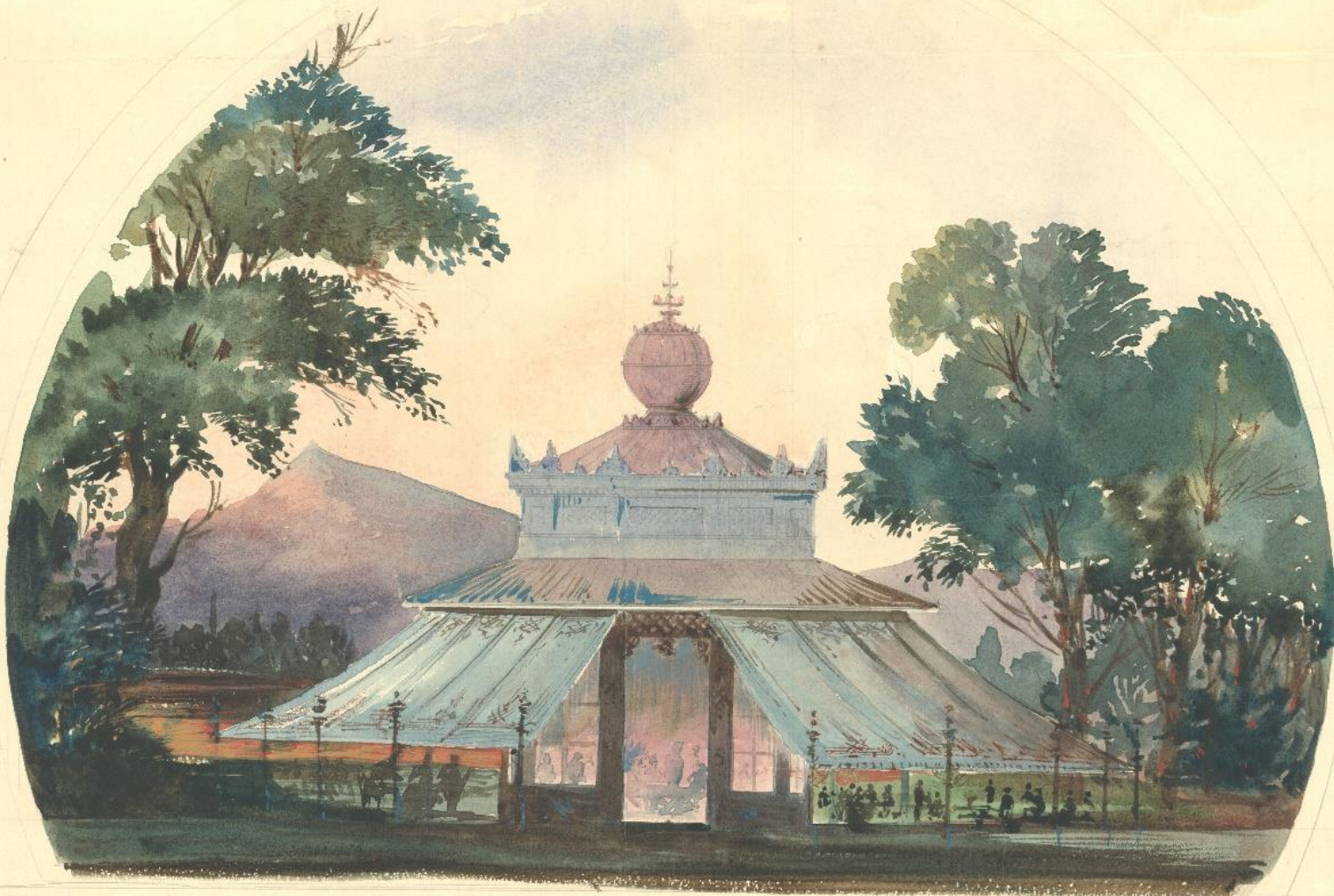
Motívumok vándorlása





„A mennyezet csillag idomú faváza”

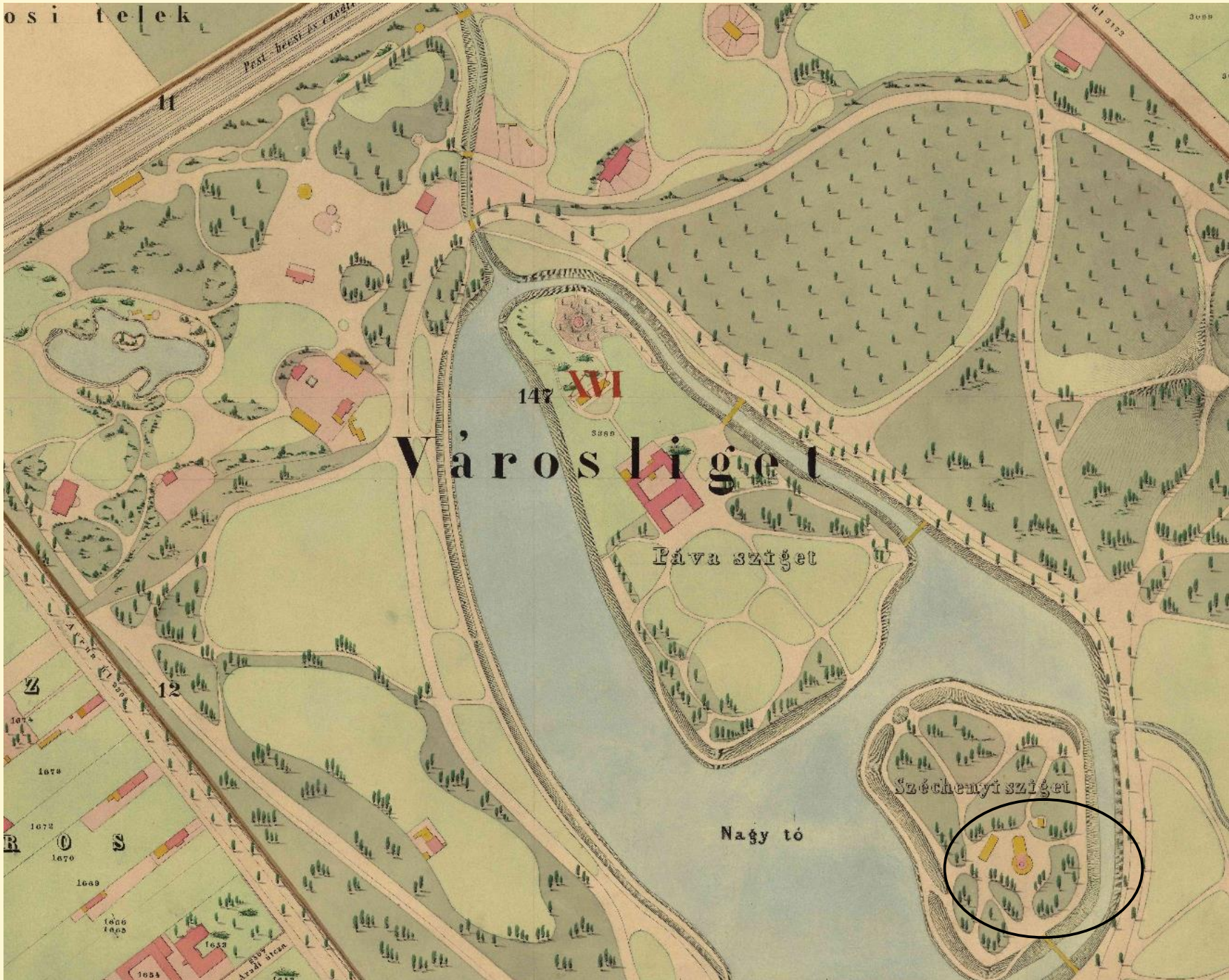




KIOSCK FÜR DIE KLEINE STADTWÄLDCHEN INSEL PROJEKTIRT.

Friedrich Feszl, Architekt.
1860.

osi telek



147 XVI

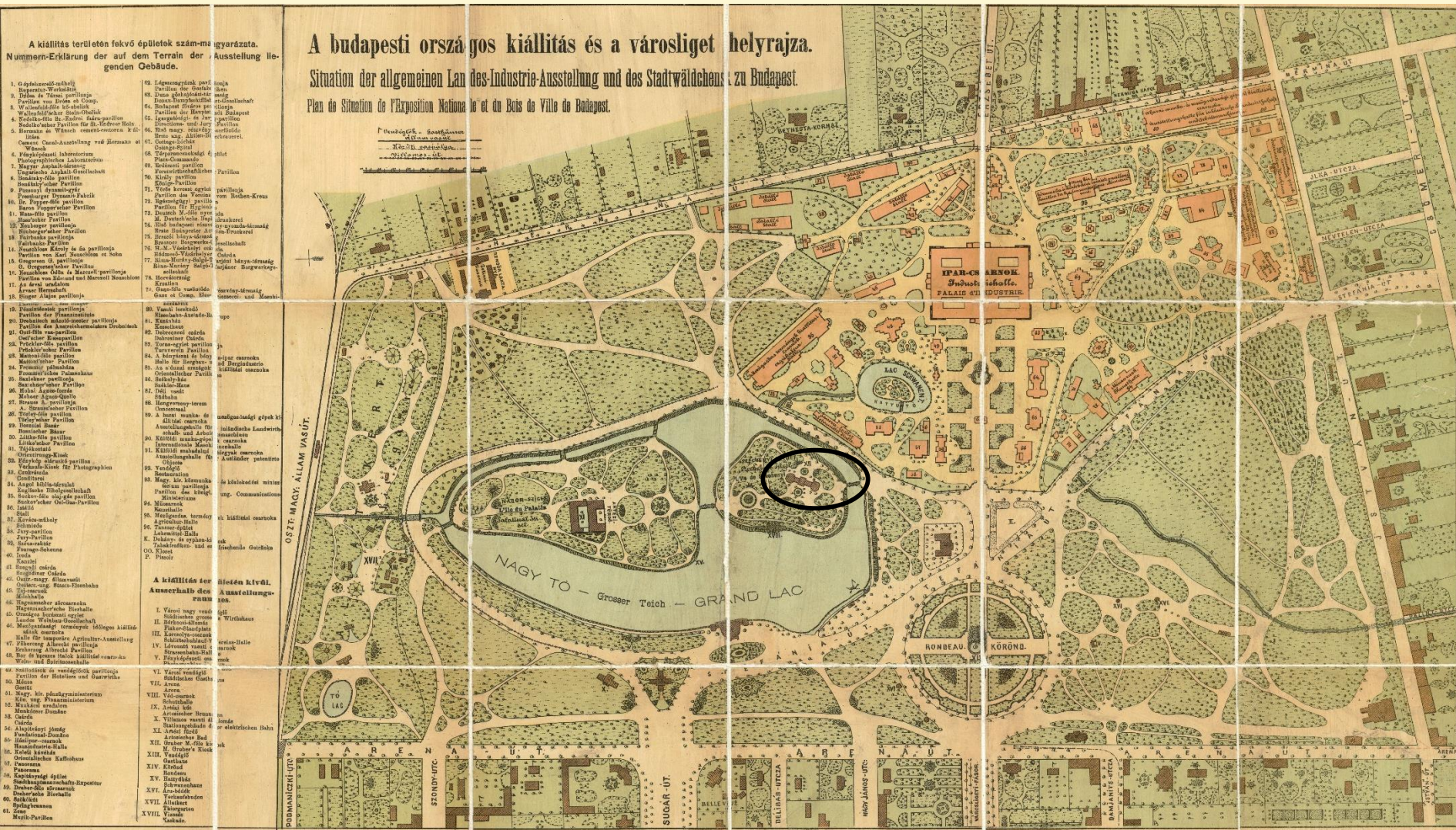
Városliget

Páva sziget

Nagy tó

Széchenyi sziget

[illegible]



A kibővített pavilont eltüntette a millenniumi kiállítás
Itt épült fel a történeti főcsoport, a Vajdahunyad vára,
napjainkban Magyar Mezőgazdasági Múzeum



Kisvizi műintézkedés Budapestten

CZUKRÁSZDA.

FSzEK Budapest Gyűjtemény

Lónyay Menyhért villája egykor és ma



Art1st Design Studio Kft. munkája nyomán újjászületett pavilonok



Egy tiszavirág-életű gyermekszínház a Városligetben

1868–1872

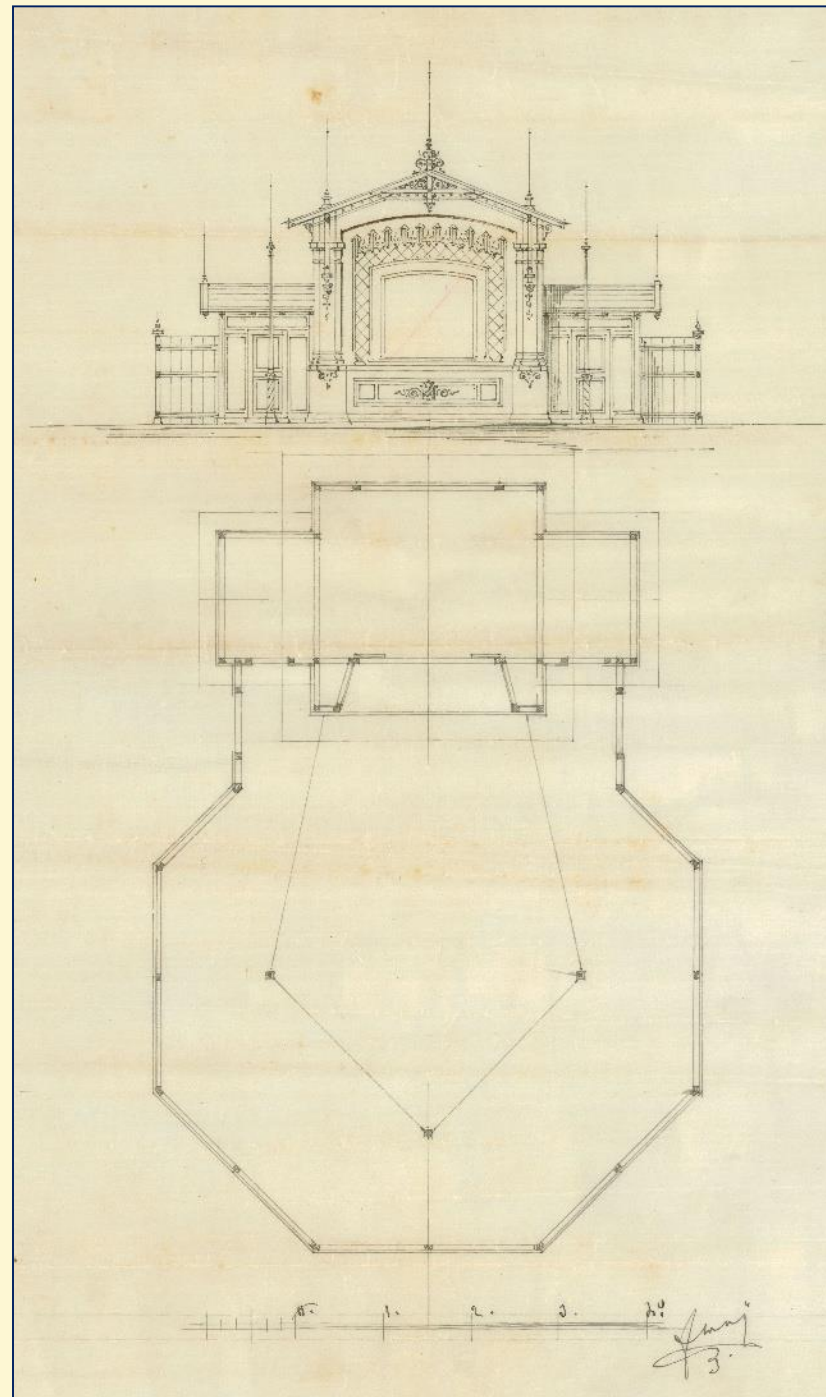
Kratochwil Ferenc

okleveles tanító és zongoramester

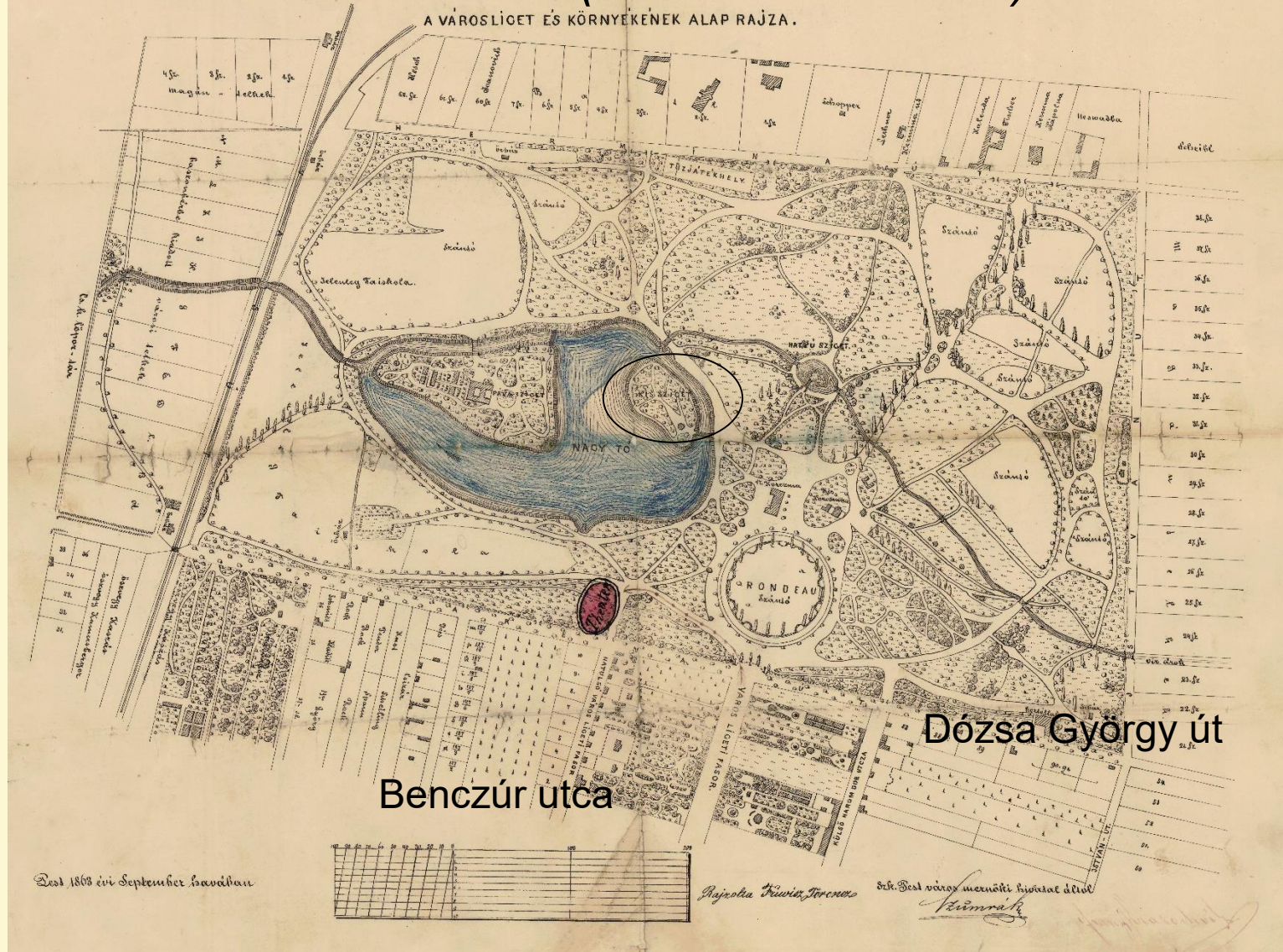
- 1868. május 2. kérelme gyermekszínház felállítására
- *„fővárosunk gyermekei hasznos és erkölcsi szórakozást, ártatlan mulatságot, – lelki élvezetet, észfogékonyságot, s tudományos gyakorlati ismereteket magoknak szerezzenek”*
- Magyar, német, francia nyelvű előadások
- Programterv
- Színházi és Tanügyi Bizottmány támogatása

Széchenyi sétatér

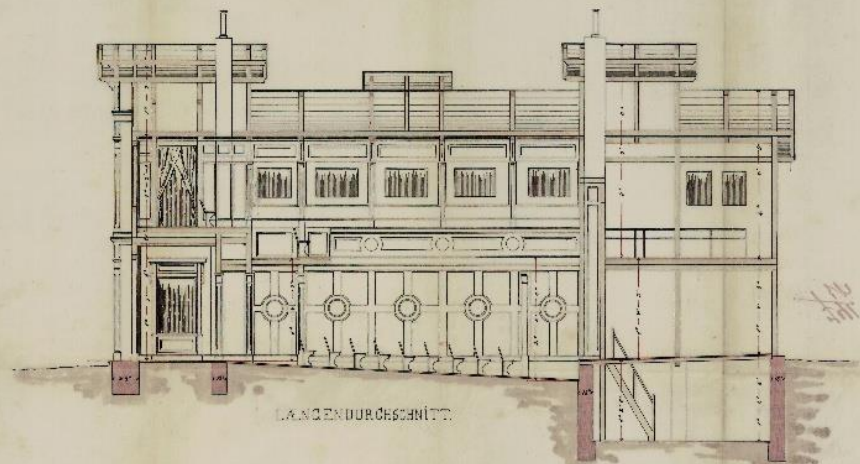
- Frey Lajos terve
- Sátorral borított nézőtér
- Fedett színpad
- Faszerkezetű építmény
- 1869 február közepe
- Új helyszín: Városliget



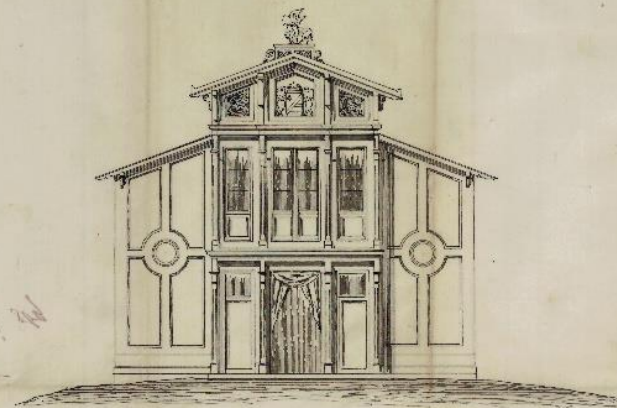
„a János utcával szemközt levő akácz erdőben egy igen alkalmas helyet tűztünk ki, melyen az építkezés foganatba vétetett is.” (1869. október 18.)



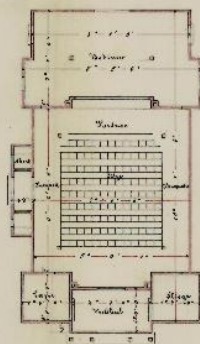
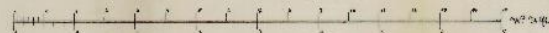
Buzzi Bódog színházterve



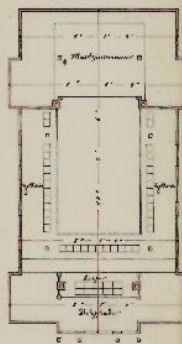
LÄNGENDURCHSCHNITT



FACADE



AUFRISS



GALLERIE

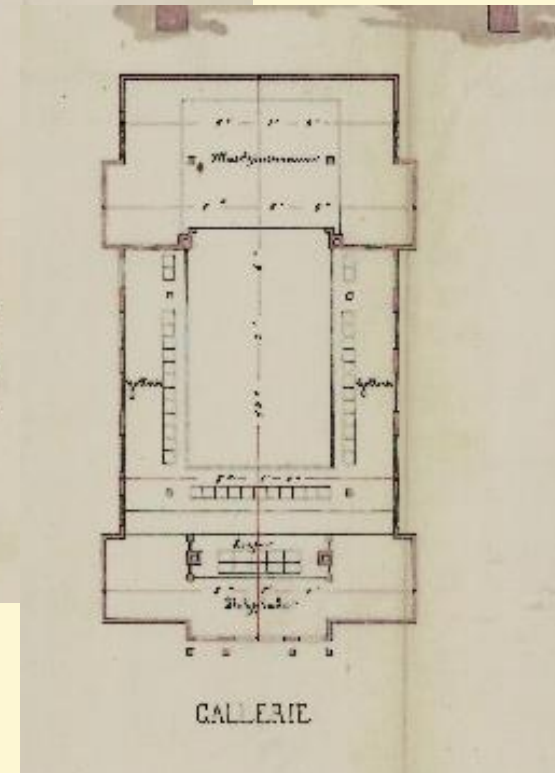
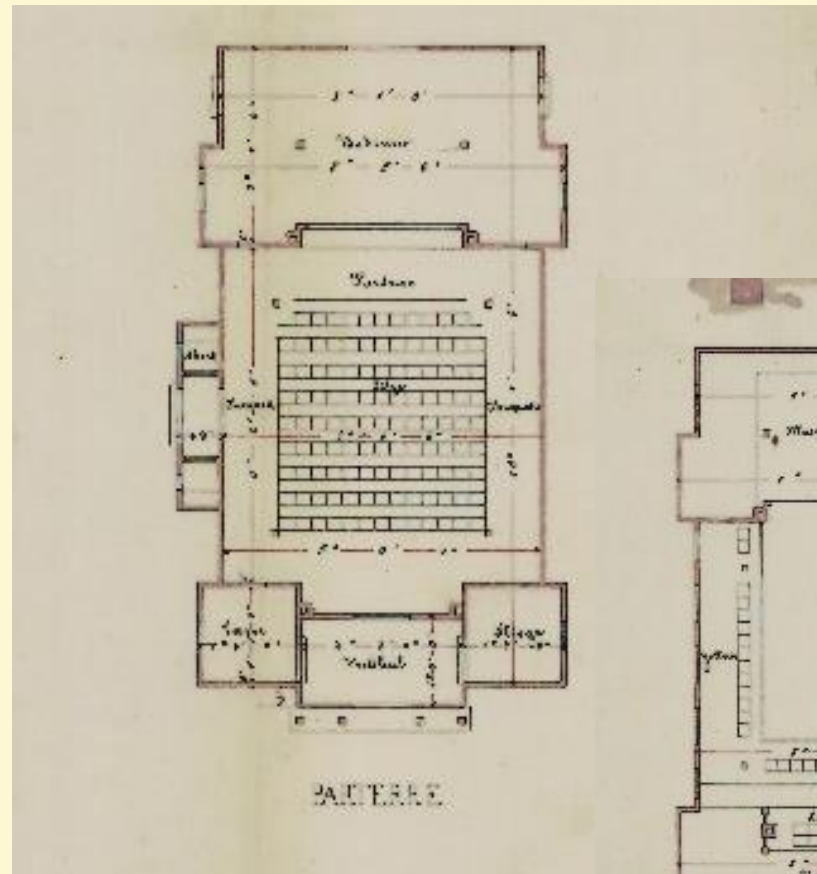
Red. 20 m. 1869

*Max Buzzi
Bódog*

1869.05.30.

EB 741/1869 A

- Parketta
- Földszinten 9 sor
- 115 ülőhely
- Galérián páholyok
- A bejárat fölött állóhelyek
- Használatbavételi engedély:
1870.05.01.



A színház homlokzata



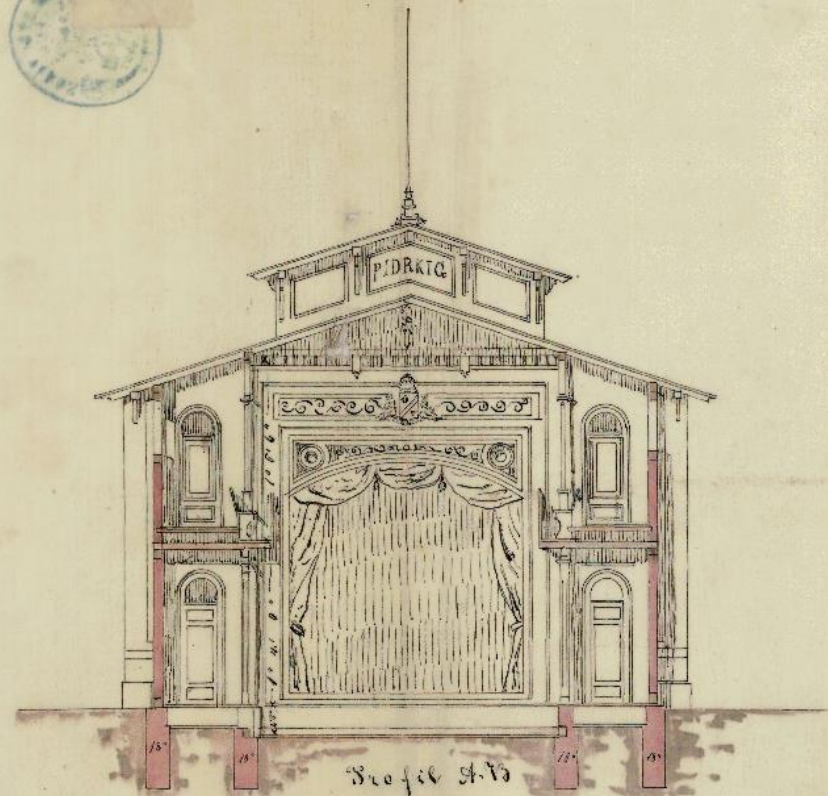
Kratochvil kérelme, 1869.10.19.

- *„nagyobb szerűbb” épület*
- 15 évi fennmaradás
- felkínálta a városnak
- 20 ezer Ft-os építési költség + berendezés
- városligeti bizottmányok véleménye
- városi tulajdon
- 12 évi bérlet

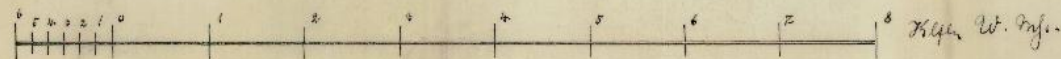
Városligeti Bizottmány

- igen csinos és „jól van felállítva
- *„évtizedekig a Városliget díszére fog válni”*
- pozitív célok kiemelése
- a helyszín: *„Városligetnek egyik, úgy szólván holt része fog életre vergődni ... a vidék élénkséget fog nyerni.”*
- Visszamenőleges szerződés a várossal (1869.08.25.)
- 1869.05.01.–1881.04.30.
- Buzzi Bódog átvette a színház üzemeltetési jogát

Lehmann díszletei



Rechts 3. und 4. Stg.
Johann Brugg



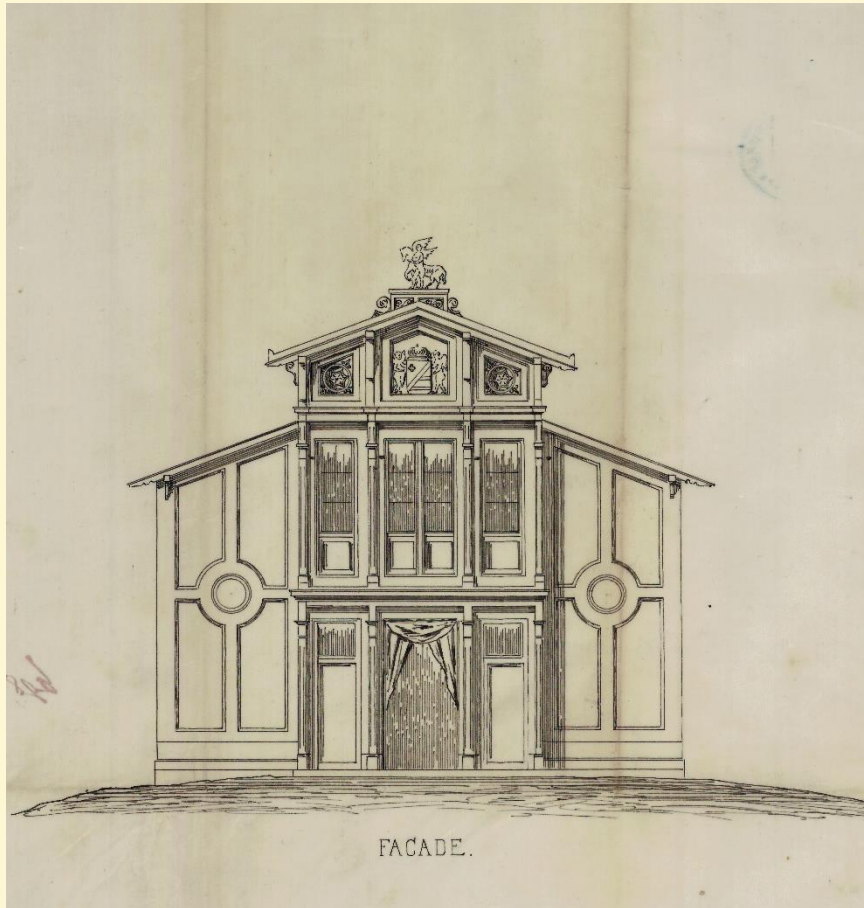
Buzzi Bódog kérelme, 1872.03.11.

- három évvel korábbi általános virágzás
- a vállalkozás kudarcot vallott
- a színház elhagyatva áll
- téglafalas építkezés (Riegelwandbau) elhasználódik
- lebontja, az anyagot értékesíti
- városi hasznosítás esetén kártalanítást kért
- Sugárút – a színháznak nincs helye a Ligetben

Miklós Gyula színháza az egykori István téren



1872.10.30. megnyitották a *„kicsiny, de barátságos”* épületet



1874.01.04. tűz

1874.12.01. utolsó előadás